

Posudek vedoucího bakalářské práce: Anna Konečná, Soudce Lynch: reprezentace lynčování v českém meziválečném tisku, Praha 2022, FHS UK, Katedra historických věd, 51 s.

Anna Konečná v předložené bakalářské práci hledá odpovědi na dvě související otázky: 1) Jakým způsobem český meziválečný tisk informoval o případech lynčování ze Spojených států amerických? 2) Používalo se toto označení i na různé akty fyzického násilí, které se odehrály na území první republiky či jinde v Evropě? Takové tázání je podle mého soudu velmi inovativní a podnětné. Poněvadž se ovšem jedná o téma zatím nezpracované klade na autorku poměrně vysoké nároky – mimo jiné v tom ohledu, že se musí opírat převážně o zahraniční sekundární literaturu.

Z hlediska struktury je text logicky členěn. Úvod obsahuje, jak nastínění tématu, tak i stručné, vymezení otázek a zvolené metody. Tou je diskurzivní analýza, kterou autorka sice definuje poměrně volně, ale není to na škodu. Domnívám se, že Anna Konečná v dané pasáži textu postihuje základní rysy diskurzivní analýzy jako obecné metody historického výzkumu, která jí v zásadě slouží k tomu, aby se zaměřila na dobové mediální reprezentace, analyzovala jejich význam a sledovala rovněž jejich sociální kontext. (K určitému problematickému místu v použití diskurzivní analýzy autorkou se vyjádřím dále.)

Co se týče pramenů, využila autorka skutečnosti, že velká část prvorepublikového českého tisku byla digitalizována, a mohla tudíž použít vyhledávání slova lynč v různých variantách. Přestože původně pracovala s pěti tituly – *Expres*, *Lidové noviny*, *Národní listy*, *Polední list* a *Rudé Právo* – pro samotnou analýzu nakonec vybrala pouze tři, na jejichž stranách se reprezentace lynčování objevovaly nejčastěji, anebo byly výrazně odlišné. Zaměření na liberálně intelektuální *Lidové noviny*, komunistické *Rudé právo* a bulvární *Polední list* je v tomto směru příhodné a otevírá možnosti pro jejich komparaci. Ve smyslu kvantity Anna Konečná pracovala celkem se 124 články, což je solidní korpus pramenů pro diskurzivní analýzu. Zároveň toto číslo již sama o sobě představuje důležité zjištění. Odhaluje totiž, že téma lynčování se v českém tisku objevovalo poměrně kontinuálně po sledovanou dobu, nikoliv pouze epizodně.

Dále autorka reflektuje zejména limity tuzemské historiografie a překladové knižní produkce, která se vztahuje k tématu lynčování. V zásadě konstatuje, že zvolené téma se v tuzemsku netěší prakticky žádnému badatelskému zájmu. Bohužel autorka při psaní práce více nezohlednila některé zahraniční historicky laděné odborné texty zaměřené na recepci lynčování v různých státních celcích, časových obdobích i v odlišném sociálním a národnostním prostředí. Mám na mysli například kolektivní monografii *Swift to Wrath: Lynching in Global Historical Perspective* (2013), v jejíž druhé části se nacházejí kapitoly interpretující význam lynčování ve Spojeném království v 19. století, v Japonsku během druhé světové války a v Sovětském svazu během 30. let. Tyto tři texty by jí, myslím, výrazně pomohly lépe promyslet specifika československých reprezentací lynčování a uchopit jejich provázanost s dobovými politickými tématy, např. zobrazování USA v české populární kultuře. Na obranu Anny Konečné ovšem je potřeba zdůraznit, že s několika zahraničními knihami i články pracovala a jejich množství odpovídá nárokům kladeným na bakalářské práce.

Poté následují dvě kontextuální kapitoly. První přibližuje politický, legislativní i sociální vývoj Spojených států amerických ve druhé polovině 19. století. Nabízí přitom nejen stručný popis lynčování, ale nastiňuje také soudobou historiografickou interpretaci. Druhou kapitolu autorka věnuje tomu, aby přiblížila celkový kontext meziválečného českého tisku, nakladatelských koncernů i vztahů na politický život první republiky.

Ústřední částí práce je třetí kapitola s názvem „Reprezentace lynče v dobovém tisku“. Už na začátku této kapitoly ovšem vystupuje na povrch v zásadě jediný významný problém celé práce, kdy autorka sice zdůrazňuje rozdíl mezi sociální realitou, tj. lynčováním, a její mediální reprezentací (diskurzivní rovinou), na niž se zaměřuje, ale na několika místech textu konstatuje, že obě odlišné roviny bude porovnávat. Namísto analýzy reprezentací a dobového diskurzu, jehož byl obraz lynčování součástí, tak autorka spíše nabízí konstatování, zda reprezentace v českém meziválečném tisku

naplňovaly buď dnešní (slovníkovou) definici lynčování, anebo odpovídaly tomu, co se skutečně odehrávalo ve Spojených státech amerických. Oproti proklamované analýze dobových významů práce nabízí komentovaný popis toho, jaké texty a promluvy na stranách vybraných tiskovin vycházely. To ilustruje například pasáž, v níž se zmiňuje o existenci textů o Ku-Klux-Klanu v českém tisku (s. 42). Jejich obsah by přitom pro čtenáře mohl být značně zajímavý a mohl by poskytnout důležité vodítko pro interpretaci. I tak ale autorka předkládá mnohá zjištění, která představují významné podněty pro další bádání. Například skutečnost, že v českém tisku v zásadě absentují podrobné – a pro americké tiskoviny – typické popisy brutálního fyzického násilí, z čehož autorka poměrně přesvědčivě usuzuje, že tedy lynčování mohlo být ze strany čtenářů chápáno jako výkon lidové spravedlnosti, kdy napadení Afroameričané sami svým jednáním zavdávali lynčujícím příčinu.

Neujasněn v celém textu zůstává vztah mezi lynčováním a rasismem a tudíž otázka, zda český tisk lynčování vykresloval jako rasisticky motivované násilí. Poněkud nelogicky v tomto směru působí rozdělení reprezentací lynčování na ty, které se vztahují na jedné straně k československému území a na straně druhé k okolnímu „světu“, tj. USA a Evropě mimo Československo. Protože v textu autorka obratně odhaluje, že termín lynčování se dobově používal pro označení rozmanitých podob fyzického násilí v Evropě i na území Československa, při nichž se vůbec nejednalo o napadení příslušníka odlišné barvy pleti, menšiny atd. Takové zjištění dále vybízí k tezi, že meziválečný československý tisk lynčování nutně nespojoval s rasismem. O to více pak překvapuje článek Mileny Jesenské z období pozdních 30. let, který autorka do práce sice velmi podnětně začlenila, ale bohužel jej nedokázala úplně vytěžit. Jesenská ve svém textu emigranty z nacistického Německa a obsazeného Rakouska stejně jako „židy, socialisty, bývalé rakouské nacionalisty, monarchisty, tu a tam Čechy a zhusta i katolíky“ označuje za „černochoy“ (Milena Jesenská, Soudce Lynch v Evropě, *Přítomnost*, roč. 15, č. 13, 30. 3. 1938, s. 206–208).

Během obhajoby navrhuji diskutovat o tom, zda se v analyzovaných reprezentacích lynčování nějakým způsobem objevovala „rasa“ jakožto dobová kategorie, případně prvky rasistických diskurzů. Pokud tomu tak nebylo, jak vyplývá z práce, nabízí se otázka proč. Co takové konstatování může říci o meziválečném českém tisku? Dále by bylo možné se ptát na širší kontext reprezentací lynčování v USA. Již název článku „Hanba americké civilizace – Lynčování ve velkém“ z *Lidových novin* z roku 1935 (s. 40), který autorka v práci zmiňuje, naznačuje, že lynčování patrně tvořilo jeden z prvků širší imaginace československé společnosti o Spojených státech amerických. Sloužilo v tomto ohledu pouze k vykreslení negativních stránek USA?

Po jazykové stránce obsahuje předložený text četné překlepy, gramatické chyby (např. shoda podmětu s přísudkem), nevhodně zvolené tvary slov a výjimečně i nedokončenou větu (s. 32). Kromě toho není v textu sjednocen způsob citování – někdy je citovaná pasáž v uvozovkách i kurzívě, jindy pouze v uvozovkách. Jako vedoucí práce musím bohužel konstatovat, že všechny tyto nedostatky lze připsat na vrub chvatnému dokončování textu před termínem odevzdání. Ve stejném okamžiku bych však rád dodal, že autorka jinak na přípravě textu pečlivě pracovala celý semestr.

Přes konstatované slabiny bych chtěl vyzdvihnout zejména nemálo významné přednosti práce, kterými jsou podnětné téma, vhodný výběr pramenů a, jak jsem naznačil, i mnohé dílčí poznatky. Proto práci **doporučuji** k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako **velmi dobrou** (2).

V Praze 19. srpna 2022

Mgr. Pavel Baloun, Ph.D.